Lytt

Lover og rammekrav

Last ned side (PDF)

Legg til i mine artikler

Av: Kjetil Knarlag | Opprettet: 29 august 2013 | Sist endret: 12 september 2017

Universell utforming er nå inkludert i et stort omfang av lover, forskrifter og standarder. Å ha oversikt over konsekvensene dette har for det daglige arbeidet er krevende, men samtidig verdifullt. Hva gjelder for høyere utdanning?

Lover

1. Universitets- og høgskoleloven
2. Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven

1. Universitets- og høgskoleloven

Universitets- og høgskolelovens paragraf 4-3 omhandler "Læringsmiljø". Her heter det i tredje ledd at det i utformingen av det fysiske læringsmiljøet, så langt det er mulig og rimelig, skal sørges for at

> (punkt g) at lokaler, adkomstveier, sanitæranlegg og tekniske innretninger er utformet på en slik måte at funksjonshemmede kan studere ved institusjonen,
>
> (punkt i) at læringsmiljøet er utformet etter prinsippet om

> universell utforming

Hva innebærer dette?

- Kravet gjelder åpenbart både uteområder og bygninger, da mesteparten av punktene i denne lovparagrafen omhandler tekniske installasjoner, som lys, lyd, inngangsparti og fremkommelighet.
- Kunnskapsdepartementet har samtidig bekreftet at prinsippet om universell utforming gjelder mer enn bare det rent fysiske, og at det også inkluderer lærermidler. Kravet til universell utforming i punkt i inkluderer derfor trykte lærebøker, digitale læringsressurser, tekster, lyd og bilder.

Det følger ingen forskrift som presiserer innholdet i denne paragrafen, og det er også lite å finne i forarbeidene om innholdet i plikten til universell utforming. Til en viss grad kan man følge standarder, men det gjenspeiler ikke alltid den faktiske bruken av for eksempel et auditorium eller et laboratorium. Innholdet i plikten defineres altså av utdanningsinstitusjonene selv, men vi Universell gir gjerne gode råd til hvilken linje man bør legge seg på.

Praktiske tips til utforming av politikk og retningslinjer finnes under lenken handlingsplan for universell utforming. Ellers er alle praktiske tips samlet i hovedmenyen. Har du behov for dypdykk i materien finner du mer informasjon i dokumentsamlingen og i lenkesamlingen her på siden.

2. Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven (DTL)

Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven kom i første gang i 2009, og gjeldende reviderte versjon er fra 1.1.2014. Loven inneholder en diskrimineringsdel og en tilgjengelighetsdel, begge viktige for høyere utdanning.

Universell arbeider med en utredning om lovens betydning for høyere utdanning, men noen viktige bestemmelser er verdt å nevne her:

§ 1: Formål

> Lovens formål er å fremme likestilling uavhengig av funksjonsevne. Likestilling innebærer:
>
> a) Likeverd
>
> b) Like muligheter og rettigheter
>
> c) Tilgjengelighet

d) Tilrettelegging

Loven skal bidra til nedbygging av samfunnsskapte funksjonshemmende barrierer og hindre at nye skapes.

Vår kommentar: Formålsparagrafen er alltid styrende for alle paragrafer. Når man lovteksten snakker om universell utforming og individuell tilrettelegging av undervisning, så er det for å nå disse overordnede målene. Lovens formål må man ha med seg hele veien.

§ 13: Universell utforming

Offentlige virksomheter skal arbeide aktivt og målrettet for å fremme universell utforming innenfor virksomheten. Tilsvarende gjelder for private virksomheter rettet mot allmennheten.

Med universell utforming menes utforming eller tilrettelegging av hovedløsningen i de fysiske forholdene, inkludert informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT), slik at virksomhetens alminnelige funksjon kan benyttes av flest mulig.

Offentlige og private virksomheter rettet mot allmennheten har plikt til å sikre universell utforming av virksomhetens alminnelige funksjon så langt det ikke medfører en uforholdsmessig byrde for virksomheten. Ved vurderingen av om utformingen eller tilretteleggingen medfører en uforholdsmessig byrde skal det særlig legges vekt på tilretteleggingens effekt for å nedbygge funksjonshemmende barrierer, hvorvidt virksomhetens alminnelige funksjon er av offentlig art, de nødvendige kostnadene ved tilretteleggingen, virksomhetens ressurser, sikkerhetsmessige hensyn og vernehensyn.

Det er ikke plikt til universell utforming etter denne loven dersom virksomheten oppfyller nærmere bestemmelser i lov eller forskrift om innholdet i plikten til universell utforming.

Vår kommentar: Denne paragrafen regulerer plikten universiteter og høgskoler har til universell utforming, og er kompleks. Det som er styrende her er at universiteter og høgskoler har plikt, og at man som offentlig institusjon med store budsjetter ikke kan påberpåe seg at å arbeide for universell utforming er en uforholdsmessig byrde.

§ 17: Rett til individuell tilrettelegging i skole- og utdanningsinstitusjoner

Elever og studenter med nedsatt funksjonsevne ved skole- og

utdanningsinstitusjoner har rett til egnet individuell tilrettelegging av lærested, undervisning, læremidler og eksamen for å sikre likeverdige opplærings- og utdanningsmuligheter.

Retten gjelder tilrettelegging som ikke innebærer en uforholdsmessig byrde. Ved vurderingen av om tilretteleggingen innebærer en uforholdsmessig byrde skal det særlig legges vekt på tilretteleggingens effekt for å nedbygge funksjonshemmende barrierer, de nødvendige kostnadene ved tilretteleggingen og virksomhetens ressurser.

Vår kommentar: Leg spesielt merke til formuleringen "egnet individuell tilrettelegging". Det betyr at man kan be om individuell behandling, og at en student med for eksempel lese- og skrivevansker kan få be om noe annet en en student med tilsvarende diagnose. Det viktige her er at diagnose ikke står likestilt med en liste av tiltak, og at dette gjelder undervisning, læremidler og tiltak. Universelle løsninger er nok å foretrekke, men være oppmerksom på denne rettigheten som studentene faktisk har.

Noen viktige paragrafer

Universitets- og høgskoleloven

- § 4-3 Læringsmiljø

Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven

- § 1: Lovens formål
- § 5: Forbud mot diskriminering
- § 13: Universell utforming
- § 14: Universell utforming av IKT
- § 17: Tilrettelegging

Plan- og bygningsloven

- § 1: Lovens formål
- § 29-3: Universell utforming mm
- § 31-4. Pålegg om dokumentasjon og utbedring

Veiledning til byggteknisk forskrift (TEK10)

VUU er utarbeidet av

universell*

Redaktør: Universell* v/Kjetil Knarlag NTNU
Tlf.: +47 73 55 06 80, Mobil: +47 977 100 21
Kontakt Universell*: kontakt@universell.no

Logg inn
CMS : Webdesign : Bennett